

КАЧЕСТВЕНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯ МЕТОД ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРОДОВОЛСТВЕНАТА СИГУРНОСТ В КОНТЕКСТА НА СВЕТОВНАТА ПОЛИТИКА

Инж. Драгомир Петков

*Директор на Професионален колеж по Охрана и Сигурност
„Св. Георги Победоносец“, гр. Стара Загора*

Резюме: В статията се разглеждат фундаментални въпроси, свързани с необходимостта от създаването на целенасочено обща политика в областта на продоволствената сигурност на глобално равнище. Представени са основни характеристики на институционалния метод за изследване на продоволствената сигурност. Обосновано е необходимостта от основаването на общо приети и правно регламентирани норми и стандарти в системата на продоволствената сигурност.

Ключови думи: институционален метод, качествени характеристики, глобално равнище, продоволствена експертиза, продоволствената информация.

QUALITATIVE CHARACTERISTICS OF THE INSTITUTIONAL A METHOD FOR RESEARCHING FOOD SECURITY IN THE CONTEXT OF GLOBAL POLICY

Eng. Dragomir Petkov

*Principal of the Professional College of Security and Safety
„St. George the Victorious“, Stara Zagora*

Summary: The article examines fundamental issues related to the need to create a purposeful common policy in the field of food security at the global level. Main features of the institutional method for food security research are presented. The need to establish generally accepted and legally regulated norms and standards in the food security system is substantiated.

Key words: institutional method, quality characteristics, global level, food expertise, food information.

В рамките на съвременната школа на институционализма се е установила концептуалната представа за това, че обществените институти, бидейки те икономически, социални или политически – тези ограничителни рамки, които със своето относително постоянство утвърждават взаимоотношенията между хората, организациите, държавите.

В съвременният хуманитарен дискурс понятието „институт“ няма еднозначна трактовка. В правната наука институтите се разбират като юридически установени

определения. В политическата наука е необходимо да се отделят две най-съществени направления в развитието на методологията за определяне съдържанието на понятието институт. Първото направление е насочено преимуществено своето внимание към формалните институти. Политическата наука в този случай съсредоточава своя фокус към това, как политическото поведение изразява себе си чрез институционалната структура.

Второто направление се характеризира с изследователският интерес към институционалните проблеми в бихевиористското разбиране, т.е. политическите явления е по-добре да бъдат изследвани като съвкупност от резултатите от поведенията, подлежащи на изучаване на равнище индивид или група.

Институционалният метод за анализ в политическите изследвания получават своето съвременно концептуално развитие в края на XX век. Институционалната школа в икономическите изследвания се заражда през 20-30-те години на миналия век, което доведе до формирането на цяло направление – (институционална икономика). Разработването на теорията за институционалните изменения се дължи в значителна част на изследванията на лауреатите на Нобелова премия икономистите Д. Норт, Р. Коуз и А. Алчян. Предмет на техните изследвания се явява развитието на икономиката във времето, разбирано като „процес на човешко познание, обуславящо еволюцията на институтите“.

Обръщайки се към институционалната трактовка на продоволствената сигурност, необходимо е да се позовем на разбирането за института, като постановка, норми, правила на поведение, които дават разбирането за мястото на продоволственият контекст в системата на международното право. В последно време, в международните отношения особено внимание се отделя на кодификацията на продоволствените норми. Принципът, издигнат на Римският клуб, „мисли глобално при локалните действия, отчитайки законите на биосферата“, лежи в основата на създаването на системата на глобалната и продоволствена сигурност. В този контекст е важно да се представи един от основните принципи за осигуряване на продоволствената сигурност, който се изразява в законодателната постановка на регулация, забрани и ограничения. На основата на законите, предписанията, инструкциите за забраната на една или друга стопанска дейност, производство на продоволствени стоки в нарушение на екологични изисквания и др.

Трактовката на института като норма сега доминира в политическата и икономическата литература. Класическо стана определението на Д. Норт, който разглежда института в качеството му като „правила на играта“ в обществото или като създадени от човека ограничителни рамки, които организират взаимоотношенията между хората. Даденото разбиране за института в най-голяма степен подхожда за продоволствената сфера, до колко сега, като никога, актуален проблем се явява създаването на съответстващи (адекватни) правила и принципи за природоползване и „зелена икономика“. В тази връзка твърде актуално и значимо да е разгледат редица качествени характеристики на продоволствената политика.

Така например, много важна характеристика е установяването на предупредителни действия и предотвратявания на продоволствената криза. Тази характеристика е много важна за разпознаване признаците за нарушаване устойчивостта на системата на продоволствената сигурност, като и на други нарушения в системите на здравната сигурност, екологичната, енергийната и други видове сигурност. Друга важна характеристика на продоволствената сигурност е надеждността на продовол-

ствената експертиза. Продоволствената експертиза се използва в различни страни, но в Република България тя все още не е получила законодателно оформление, т.е. все още не е правно-нормативно регламентирана. Продоволствената експертиза задължително трябва да бъде включена при провеждането на каквато и да е стопанска дейност. Към субектите на дейността в сферата на продоволствието задължително трябва да се предявява принципа за деклариране, т.е. задължително да се предупрежда обществеността, гражданите и органите на властта за едни или други действия, технологии и материали, които могат да доведат до нарушение на начина на живот били да нанесат вреда на здравето на хората. Друга важна характеристика на продоволствената сигурност е продоволственото нормиране. То води до създаването на стандарти за продоволствена дейност. Нормирането може да включва широк кръг от обекти и действия, разбиране в много по-широк обхват, по отношение продоволственото осигуряване. Основна качествена характеристика е степента на координираност и принципно съгласуване на всяка стопанска дейност с органите на властта, обществеността, а понякога и с отделните граждани. Затова се изисква да бъде обезпечен свободният достъп на отделните граждани, на обществените организации, на професионалните съюзи (гилдии) и на представители на средствата за масово осведомяване до продоволствената информация. Всичко това служи за основа на реализацията на още един важен принцип, който е свързан пряко с качествената характеристика на продоволствена сигурност-нейната гражданственост. Гаранция за утвърждаването на този принцип е активната ефективна и ефикасна роля на гражданския контрол върху дейността на субектите в сферата на продоволствената сигурност.

За решаването на проблема за глобалната продоволствена сигурност е необходимо да се разработи система от оценки по отношение наличието на нарушения в продоволствената сфера. Това предполага въвеждането на определени институционални принципи, правила, норми и стандарти. Така, например, в рамките на Кембричката школа за политическа икономия се разглежда принципа за данъчно облагане за увеличаване за продоволствени продукти и услуги, които водят до нарушаване качеството на живот. Приходите от тези данъци трябва да бъдат насочени към конкретни дейности, които водят до подобряване качеството на продоволствените стоки и услуги.

Определянето на качествените характеристики на институционалния метод за изследване на продоволствената сигурност дават гарантирани възможности за извеждането и утвърждаването на формални и институционални индикатори, показатели и критерии за формулирането на норми и стандарти, които могат да действат само при условие, че е създаден съвременен организационен модел за управление на системата на продоволствена сигурност на глобално равнище, който позволява да бъде контролирано тяхното спазване. По такъв начин, може да бъдат достигнати устойчивост и стабилност на институционалната система на продоволствена сигурност на глобално равнище. При това е важно да се отчете, че не само формалните и институционални норми и стандарти влияят на резултативността на системата на продоволствената сигурност, но и неформалните институти също така е необходимо да отчитат своята дейност при изследване на дадения въпрос.

Списък на използваната литература

1. Нейкова, М., Комплексното административно обслужване и новите стандарти за качество на административното обслужване, ИПА- София, 2014.
2. Нейкова, М. Понятието „Национална сигурност“ – съвременни аспекти; Издание: МК-ЦЮН, Година: 2017.
3. Нейкова, М. Гражданското общество – фактор на сигурността в държавата, 2018
4. Савчев Евг., Д. Янков, Т. Желева, Продоволствена сигурност, Стара Загора, ВИ Тракийски университет, 2022.
5. Чилова, Н. Административният контрол и административните юрисдикции в законодателството на буржоазната Българска държава, Актуални проблеми на правното регулиране на бизнеса, УНСС, С., 2019
6. Шаркани, Пал, Световната продоволствена криза, С., Земиздат, 1983
7. Drought monitoring and early warning: concepts, progress and future challenges, World Meteorological Organization, Geneva, 2006.